

Litteratur.

Karin Michaëlis: Birkedommeren.
Roman. (Brødr. Salmonsens Forlag. 205 Sider).

Det er ikke ualmindeligt, at Lyrikerne tillader sig digteriske Sprogfriheder. Det er for Rimets eller for Versføddernes Skyld, siger Lægfolk og bøjer sig i Tro for Kendsgerningen. Af Prosaværker forlanger man derimod, og har man vel ogsaa Ret til at forlange, at de skal være skrevne i et stilistisk upaaklageligt Sprog. Vort Landsmaals Mangel paa Syntax har ofte fristet unge Forfattere til i deres Bøger at benytte søgte Udtryk og en egen Stil, men sjældent er der budt Publikum et saa frygteligt Kaudervælsk som det, Fru Michaëlis serverer i sin ny Roman: *Birkedommeren*.

Forfatterinden, som i sine tidligere Bøger: »Højt Spil« og »Fattige i Aanden« skrev et ejendommeligt, men sundt og korrekt Dansk, har i *Birkedommeren* krampagtigt forvredet, tvundet og knyttet baade Ord og Sætninger og indskudt overflødige og udeladt nødvendige Ord og Bogstaver. Ofte bliver Meningen derved tvivlsom, saaledes, naar hun om Preben siger, at han »var kun ædru om Søndagen, og da søgte han Guds Hus og Jytte Malene, der regerede ham med stor Fromhed.« Forf. skriver, at han søgte Guds Hus og Jytte Malene, men hun mener, at han og Jytte Malene søgte Guds Hus. Et andet Sted staar der: »Men aldrig faldt Mørket paa, før han som Tigger stod for Døren og spurgte, om hun endnu bar Vrede. Og aldrig skød hun Slaen fra, før Runow tog hende i sine Arme og slap hende ikke igen.« Skriver man her: »Men aldrig saasnart var Mørket faldet paa — og aldrig saasnart havde hun skudt Slaen fra, før Runow tog hende i sine Arme«, bliver Meningen en anden; men man faar utvivlsomt det frem, som Forfatterinden vilde sige.

Fru Michaëlis har ikke skrevet sin Bog uden grnndige Forstudier og er for begavet til, at man blot et Øjeblik kan tro, at hun vil bilde os ind, at Bogen er skreven paa gammel Dansk. Men hvad er da Meningen? Har Forfatterinden saa liden Tillid til sine egne Evner, at hun maa gribe til linguistiske Jonglørkunststykker for at imponere Læseren?

Hvis *Birkedommeren* var et talentløst Produkt, i hvilket Forfatterindens barokke-Udtryksmaade var det mest iøjnefaldende, vilde Sagen knap være Omtale værd, men der ligger Fare deri, at Sproget er radbrækket med Kunst. Det er melodist velklunget, Læseren beruset og hypnotiseres deraf, som et Menneske kan betages af et fremmed Tungemaal, hvis Ordlyd han ikke forstaar. Der er Stemmning i de frygtelige Billeder, som Forfatterinden oprukker for Læserens Blik, en paastrængende rædselsfuld og gruopvækkende Stemmning. Men hun lader ogsaa Menneskene ernære sig snart af Rotter, saa af sotsfaldne, selvdøde

Kreature, eller Masken i Svinenes Trug; hendes Hunde æde skidne Aadsler og raadden Fisk, Børn lege med Dødningshoveder, og Kvinder bærer korslagte Dødningsfingre paa det blotte Bryst. Personerne er tegnede med respektindgydende Mesterskab. Omend kun skitserede ere Skikkelser som Jakob og Simen faste i Formen. Der er Farve og Liv over Tvillingsøstrene fra Lünegaard. Men om Hovedpersonerne Runow og Barnet uden Navn, uden Land, uden Alder, som Dødssejleren fører til ham i hans Ensomheds Fortvivlelse, er der et Skær af Poesi, en Duft af Roser, som man skal synes uforenelig med den Stank af levret Blod og kvælende Sod, som der ellers staar af Bogen. Og dog træder de ingenlunde ud af Rammen.

Birkedommeren vil utvivlsomt skaffe Fru Michaëlis et Navn i vort Lands Litteratur. Som alle Berømt-heder vil hun finde varme Beundrere, men vi haaber ingen Efterlignere. Forfatterinden selv maa vist indrømme, at det vilde være vigtigt at faa en hel Litteratur i dette eller lignende hjemmelavet Sprog.

Elna Fensmark.

Et Foredrag om Kvindesagen.

Af Redaktør Larsen-Ledet,
Brønderslev.

Mine Damer og Herrer! Maa jeg begynde med at fortælle Dem en Historie?

En civiliseret Mand fra Evropa var paa Opdagelsesrejse i et Land, der ligger langt langt borte fra vort — helt ovre paa den anden Side Atlas og Ambosernes Højland.

Det siger sig selv, at den Fremmede var fyldt med Forbavselse over de Indfødtes Sæder og Skikke. Religionen var en anden, Tankegangen en anden, og Moralen en anden end den, han kendte fra sit Hjemland.

Det begav sig en Dag, at vor Rejsende paa sin rastløse Fart kom forbi en Landsby.

En af de gæstfri Indfødte inviterede ham med indenfor. Den hvide Mand tog med Tak mod Tilbudet. Han trængte til en Hjertestyrkning, og han var desuden nysgerrig efter at høre, hvorledes de Indfødte tænkte og talte, og se, hvorledes de boede. I Forbigaaende være det sagt, at Evroperen i Samtalens Løb spurgte sin afrikanske Vært, hvor mange Børn han havde. Svaret lød: to.

Tiden led, og den hvide Mand skulde videre. Inden Mørket faldt paa, skulde han naa Kysten.

Da han havde taget Afsked og var ved at gaa ud af Døren, opdagede han tre skælske Pigeansigter, der nysgerrig tittede frem bag Teltforhænget.

»Hvis er de tre Pigebørn?« spurgte han. »Det er mine«, lød den sorte Mands Svar. »Jamen Du sagde jo nylig, at Du kun havde to Børn.«

»Jeg har heller ikke mere end to Dreng. Men de der, det er jo kun Piger.«

Evroperen gik bort, beriget med en ny Erfaring. Han vidste, at det mørke Fastlands uciviliserede Indvaanere ikke regne Kvinderne med til Menneskeslægten. Og paa det civiliserede Evropeas Vegne følte han sig stolt over, at man »hjemme hos os« ikke tænker som denne Hjem.

Da den hvide Mand kom hjem til sit eget Rige, fortalte han sine kristne Medbrødre, hvor lavt man udenfor Evropa stiller Kvinderne.

Og den civiliserede Mængde — Bourgeoisie, Middelstanden, Bønderne og Arbejderne — korsede sig over de Sortes Barbari.

Det er jo nemlig saaledes med os Mennesker, at vi saa grulig let opdager manglende Retfærdigheds-sans hos andre Verdensdels Beboere.

Men det Kineseri, der trives indenfor vort eget smaaborgerlige Samfund — den Uret der øves i vort eget Hjem — den lukker vi Øjnene for.

Vi Menneskebørn af det nittende Aarhundrede trækker paa Smilebaandet, naar vi læser Kirkefaderen Gregorius' Beretning fra Konciliet i Macon, hvor man — Anno 585 efter Kristus — gjorde et energisk Forsøg paa at faa vedtaget en Resolution, der ekskluderede Kvindekønnet af Menneskeheden.

Resolutionen blev forkastet med faa Stemmer Majoritet. Men den Tanke, der paa Mødet fik sit Udtryk i Sætningen »Kvinderne har ingen Sjæl og kan ikke henregnes til Menneskeslægten« blev ikke slaaet ned.

Den levede i Aarhundreder efter Mødet i Macon. Gennem Oldtiden og Middelalderen og et godt Stykke ind i den nyere Tid stod den som en fastslaaet Læresætning, der var anerkendt af den halve Verden og fandt ivrige Talsmænd i en Mængde fremragende Personligheder.

I vore oplyste Tider er der kun faa, der tør fremsætte den hasarde-rede Paastand, at Kvinderne ikke er Mennesker.

Men tag en dansk Lovbog og blad den igennem Side for Side. Og De vil se at Kvinderne er noget for sig — en Slags Pariakaste indenfor vort lovordnede Samfund.

Danske Lovgivere har ved det tyvende Aarhundredes Begyndelse ikke fundet det paa sin Plads at stille Kvinderne lige med Oldtidens Slaver.

Hos mange vilde Folkestammer i Amerika og Afrika agtes Kvinden højere end i Evropa.

De romerske Love foreskrev humane Regler for Slavernes Behandling. Ad retslig Vej var der ydet dem en udstrakt Beskyttelse, der havde gode Følger.

Indtil Loven om Formuesforhold mellem Ægtefæller i Fjor blev vedtaget af Rigsdagen, var den danske Kvindes Stilling paa de fleste Omraader aldeles retsløs. Ingen Lovparagraf beskyttede hende. Opdrageretten til sine egne Børn har hun ikke endnu. Raadighed over sin egen Formue har hun kun, naar hun før Ægteskabet har truffet de nødvendige Dispositioner i saa Henseende.

Endnu i Midten af det nittende Aarhundrede betragtede Lovgivningen det for omtrent ligegyldigt, om Kvinderne lærte noget eller ej. I Almueskolerne nød Piger og Dreng ikke samme Undervisning.

Naar en Pige fik terpet Luthers Katekismus og Balles Bibelhistorie igennem, var hun udrustet med alle de Kundskaber, hun havde Brug for paa Livets Sejllads, mente man. Geografi, Fædrelandshistorie og Regning var forbeholdt de mandlige Hjærner.

Det er kun en Menneskealder siden, vort Lands første Undervisningsanstalt, Universitetet, aabnede sine Fløjdøre for Kvindekønnet.

For en flygtig Betragtning kan det synes meget human, at Avtoriteterne giver Kvinderne Lov til at ofre Tid og Penge paa at blive cand. mag.'er, cand. med.'er, cand. jur.'er, cand. phil.'er, etc. Men ret beset betyder det intet, naar de fleste og de bedst lønnede Statsemeder er forbeholdt Mændene alene, og naar omtrent alle Erhvervsgrene, hvortil der forudses Arkadens Uddannelse, er lukkede for Kvinderne.

Resultatet er det selvfølgelig, at kun faa Kvinder har Lyst og Mod til at gaa Universitetsvejen.

Saa vidt jeg ved, har vi kun én kvindelig cand. jur. her i Landet, og hun har aldrig praktiseret som Sagfører.

De kvindelige Lægers og de kvindelige cand. mag.'ers Tal er heller ikke legio. Jeg spørger ikke, *hvad Ret* vi lukker Kvinderne ud. Dette Moment vil jeg foreløbig lade ude af Betragtning. (Fortsættes).

Fra Landkredsene.

Aalborg.

Da der i den senere Tid er blevet talt og skrevet en Del om »Dansk Kunstflid«, kunde det muligvis interessere »Kvinden og Samfundet« læsere at høre, at der i Aalborg er begyndt en Forretning under Navn »Moderne Kunstflid«.

Forretningen ledes af 3 Damer: Grevinde Ahlefeldt, Herredsfoged Ahlefeldts Hustru, Fru Grosserer Kampegaard og Frk. Thora Ramsing, Datter af Borgmester Ramsing i Frederikshavn. Disse 3 Damer har af Interesse for Dansk Kunstflid begyndt Foretagendet. De har en — ganske vist lille — men smagfuld ordnet Butik i Vesteragade. Passerer man der forbi, ser man stadig beundrende Tilskuere ved det smagfuldt pyntede Vindue. I de sidste dage har det faaet endnu mere Tiltrækning, idet Hofjuveler Michelsen har udstillet hos dem en Del særdeles smukke Sølvkander efter Modeller af Billedhugger Henriksen og dennes Elever.

Træder man ind i Butikken, er Indtrykket ikke mindre gunstigt; man fristes af de smukke Ting, saa man ønsker sig Fru Fortunas Ring for rigtig at kunne købe ind. Dermed være det ingenlunde sagt, at Tingene er dyre, nej, i Forhold til de udmærkede Varer og det smukke

Bestemmes Giftermaal i Himlen?

(Fra Svensk).

(Fortsat.)

— Det var forkert af hende, mente Præsten. Jasaa! Og det er Lotte i Østergaard, der er Bruden! Præsten bladede i Kirkebogen — Charlotte Emerentia Karlsdatter, født 1876, rigtigt.

»Det er en ung Hustru, Westberg tænker paa at hjemføre!« Præsten kastede et hastigt Blik paa Fiskerens brune, furede Ansigt med det stride, graa Kindsæg og de smaa lurende Øjne. — Han var egentlig ikke nogen »dejlig« Brudgom!

Westberg tog Hiben af Munden og strøg sig om Pagen.

»Ja, naar man selv begynder at blive gammel, saa — Lotte er jo et rigtig rask Arbejdsmandsmand, og hun er dygtig til at ro; der er stort Fiske paa Østergaard baade Foraar og Høst.«

»Jasaa, men Westberg synes vel ogsaa godt om sin Fæstemø?« formodede den unge, ideelt anlagte Præst.

»Jo, hun er om sig, maa Pastoren vide; hun har ikke mindre end seks Kjoler, og de er saa gode som nye, allesammen«, — og Westberg løftede triumferende Hovedet med et Blik i det ene Øje, der kunde betyde saa meget som saa: Jeg er lige saa klog, som jeg er gammel.

Præsten bed sig i Læben, maaske for at skjule et Smil, maaske fordi han intet Svar havde paa Fiskerens Argument. Westberg fik sin Sag i Orden og gik.

Oppe i Østergaards Storstue sidder Lotte og karter, saa Uldtotterne flyver. Husmoderen spinder, saa Rokkehjulet hviner, og henne paa Bænken ved Døren har Bakke-Mor taget Plads. Hendes Hovedklæde er trukket tilbage fra det rødlige Haar, og Næsetippen brænder som sædvanligt blussende rød, mens Hænderne uafbrudt sysler med Strikkepindene.

»Saa her skal være Lysnings-

Kalas paa Søndag,« læser hun honningsødt; »Lotte vil have sit eget Hjem? Ja, det var vel saadan beskikket! Vorherre har sine egne Veje med hver og én — ak ja«, og hun sukker dybt.

»Bland ikke Guds Navn ind i det, Din egen Lumskehed har spundet sammen«, siger Husmoderen vredt.

Bakke-Mor vender sine Øjne mod Loftet.

»Ih Gud Fader bevare mig, hvad skulde vel saadan en skrøbelig gammel Kone som jeg kunne udrette i saa vigtige Ting!«

»Ja, det ved hun jo bedst selv«, mener Husmoderen, og Rokkehjulet snurrer som en arrig Brems.

Lotte tier. I Stilhed sidder hun og tænker paa sit Bohave. Der var noget, der var skrøbeligt, og noget maatte jo skaffes nyt, — og saa sagde Folk jo nok, at Westberg var en gnaven gammel En. — Naa, hun var vel Menneske for at kunne holde ud med ham, og hans Stue var jo i Grunden ganske pæn.

Da Præsten om Aftenen tændte sin Lampe, tænkte han paa den

gamle Fisker og hans Udkaarne, som han om Søndagen skulde lyse for fra sin Prædikestol. Det var ogsaa et Giftermaal!

Ingen Illusioner, ikke engang et lille Glimt af Poesi, bare den nøgne, krasse Virkelighed. Seks Kjoler og et dygtigt Arbejdsmandsmand paa den ene Side og en gammel Mandsling med en Stue paa den anden.

Var det Livsvilkaarene, eller var det Opdragelsen, der gjorde, at Folk blev saadanne?

Et saadant fattigt Liv.

En saadan glædeløs Fremtid.

Det var dog nok ikke Vorherres Mening med os, — og alligevel vover Menneskene at sige, at »det er saadan beskikket«, — at det er Vorherre, der »saadan lægger Tingene tilrette«.